

At ændre for at være – dannelse, følelser og symboler i unges politiske aktivisme

Unge og aktivisme

Artiklen analyserer unges politiske engagement som et udtryk for en bredere kulturalisering af politik, hvor aktivisme i stigende grad begrundes gennem symbolske, affektive og eksistentielle orienteringer frem for en klassisk ideologisk og partipolitisk konfliktopdeling. Med afsæt i Andreas Reckwitz' teori om senmodernitetens kulturelle praksisser og Birminghamskolens subkulturstudier vises, hvordan unge aktivister udvikler politisk engagement gennem

personlige dannelsesprocesser og en "doing culture". Baseret på ni kvalitative interview argumenterer artiklen for, at aktivismen rummer en grundlæggende ambivalens mellem realpolitiske problemstillinger og symbolsk orienterede verdensbilleder. Politisk kamp forstås dermed ikke blot som interessevaretagelse, men som en bestræbelse på at skabe mening, identitet og moralsk orden i en krisetid.

Denne artikel vil forsøge at indfange, hvordan unges politiske engagement og aktivisme i dag skabes, formes og motiveres af symbolske orienteringer, og hvordan disse giver nye måder at begrunde politisk kamp og handling på.

Artiklen er baseret på ni interviews, som er en mindre del af et større kvalitativt forskningsprojekt om unges nye former for politisk engagement.¹ Interviewene er gennemført af mine to forskningspraktikanter, Nanna Haahr Hansen og Julie Krebs von Halling, som ligeledes har bidraget med et essay i nærværende temanummer med udgangspunkt i de samme interviewpersoner. Man kan med fordel læse disse to tekster i forlængelse af hinanden.

Det gennemgående for de ni interviewpersoner er, at de har været igennem en politisk-kulturel dannelsesproces. Denne ofte meget personlige udvikling har sat dem i stand til at se og indse – som Cecilia siger: "jeg fik øjnene op for" – en anden orden end den, som er dominerende. Dette klarsyn oplever de, at mange andre ikke har adgang til, og som en af dem for eksempel konkluderer: "Man ser ikke, når vi bare går rundt og er glade i Danmark". I rekrutteringen af interviewpersoner har vi tilstræbt at få forskellige positioner i samtidens politiske aktivisme repræsenteret. På trods af deres forskellige perspektiver er de ni personer ikke kun fælles om en ekstrovert aktivisme, men også et stille og mere introvert arbejde med at re-ordne og – hvad jeg med inspiration fra Reckwitz (2019) kalder – at 'kulturalisere' virkelighedens urimeligheder for aktivt at opbygge nye symbolske og følelsesmæssige ordner. Hermed oplever de at kunne genskabe et verdensbillede, som fremstår rimeligt, retfærdigt og meningsfyldt. Deres aktivisme vedrører både en ambition om at ændre verden og en kamp for at kunne være i den.

JONAS LIEBERKIND

Lektor i Pædagogisk Sociologi,
DPU, Aarhus Universitet,
lieberkind@edu.au.dk

Inspireret af Arlie Hochschild (2012, 2016) og de forskere, som blev definerende for Birminghamskolen (Bay og Drotner, 1986; Hall og Jefferson, 2006), forstås symboler i denne artikel som kulturelle tegn, der bærer sociale og politiske betydninger. Disse betydninger rækker ud over den umiddelbare virkelighed, hvori de tager form, og gør det muligt for aktivisterne at skabe sammenhængende narrativer, der responderer kritisk på både samfundsmæssige forhold og deres egne bekymrede følelser. Symbolerne skal for Hochschild og Birminghamskolen ikke betragtes som noget passivt, som individer – for eksempel de unge aktivister – blot registrerer og tager til sig. Tværtimod er symbolerne resultat af en aktiv proces – en central del af aktivismen – hvor virkeligheden, som den opleves, skabes, forandres og re-ordnes. Den symbolske orden, som de unge aktivister aktivt bygger op, skaber dog imidlertid også en distance til de samfundsmæssige realiteter og den realpolitiske verden. Symbolikken er stærkt motiverende for de unge aktivisters kamp og handling, men den synes samtidig ikke at være reelt samfundsforandrende.

 Den dominerende politisk-kulturelle kamp står i dag i højere grad om, hvilke symboler, værdier og affektive udtryk der opfattes som legitime og retfærdige, snarere end om klassiske ideologiske positioner, partitilhørsforhold og fordelingen af materielle goder

Artiklen udvider dette perspektiv ved at inddrage Andreas Reckwitz' (2019, 2021) teorier om senmoderniteten og det, han beskriver som "kulturalisering", det vil sige samtidens nye kulturelle praksisformer. I dette perspektiv kan man identificere, hvordan de kulturelle praksisformer tillægger verden nye symbolske betydninger, og hvordan disse – ikke blot er et særtræk ved unges aktivisme, men – indgår i en bredere samfundsmæssig tendens. Med Reckwitz kan man argumentere for, at den dominerende politisk-kulturelle kamp i dag i højere grad står om, hvilke symboler, værdier og affektive udtryk der opfattes som legitime og retfærdige, snarere end om klassiske ideologiske positioner, partitilhørsforhold og fordelingen af materielle goder. Denne kamp udfolder sig ifølge Reckwitz som en politisk-kulturel kamp, hvor aktører tillægger og fraskriver værdi på alt fra stort til småt – fra dominerende magtformer og strukturer over mennesker og natur til konkrete livsformer og hverdagsfænomener.

Artiklen vil på denne baggrund først udfolde artiklens teoretiske og metodiske perspektiv, før den i analysen undersøger og diskuterer, hvordan politisk-kulturel dannelse, kulturelle praksisser og symbolske orientering danner grundlag for nye begrundelser for politisk engagement og aktivisme.

Fra politik til 'kulturalisering'

Vi er i disse årtier vidner til, at det konventionelle politiske domæne og striden mellem højre- og venstrefløj ændrer karakter og atomiseres. I samfundsteorien har man længe diskuteret tesen om et skifte fra politiske foreninger, partipolitik og ideologi til de store ideologiers endeligt, post-politik og hyper-politik (Bell, 1988; Fukuyama, 1992; Jäger, 2024; Mouffe, 2005). Reckwitz har om nogen tilstræbt at gøre denne forandring til et analytisk udgangspunkt for at forstå samtidens sociale konflikter og politiske stridigheder. Hans tese siger:

”at den politiske udvikling i de vestlige lande i de sidste 70 år først kan forstås fyldestgørende, når vi gør os klart, at der ‘under’ venstre-højre-sondringen er foregået en række mere abstrakte politiske paradigmeskift” (Reckwitz, 2021: 205).

Også vores interviewpersoner afspejler dette. Som den 28-årige aktivist Martin siger: ”Jeg kunne ikke spejle mig i hverken, hvad der traditionelt set er højre, venstre, midte”, og Louise på 28, der forklarer, at hendes politiske aktivisme handler: ”om noget større end det meget realpolitiske i Danmark”.

Denne udvikling har ifølge Jäger (2024) medført en stigende ”ideologisk forvirring” og ”vrede”, som ikke alene flytter den politiske strid ud af den parlamentariske ramme og ud på gaderne, men samtidigt indlejres i nye affektive og symbolske måder at orientere sig politisk på. Reckwitz argumenterer for, at politik i stigende grad organiseres omkring kulturelle og identitetsmæssige konflikter snarere end klassiske ideologiske fordelings spørgsmål, og – som vi skal se i artiklen – giver det politiske engagement og aktivisme anderledes former og nye begrundelser.

Hvor gadens aktivisme i mellemkrigstiden ofte var forbundet med politiske foreninger, partipolitik og klassiske ideologier (Karpantschhof, 2025; Krautwald; 2025) (se også interviewet med Karpantschhof i dette temanummer), udvides aktivismen i efterkrigstiden betydeligt til også at omfatte andre kulturelle og private sfærer, ikke mindst med ungdoms- og studenteroprøret i 1960'erne og 1970'erne. Politik og politisk modstand vedrører herefter også politiseringen af det private, forbrug, personlig udvikling, hverdagsliv, kultur, viden og autoriteter. I 1960'erne og 1970'erne var euforien stor og utopierne og drømmene for fremtiden levende. Mange af disse strømninger, kampe og ekstraparlamentariske politiske temaer lever fortsat videre blandt unge aktivister i dag. Samtidig synes forvirringen, vreden og – som mange af vores interviewpersoner også beskriver – bekymringerne, håbløsheden og dystopien i stigende grad at forme og begrunde det politiske engagement (Lieberkind og Thormar, 2022).

Reckwitz' (2019, 2021) perspektiv, og særligt hans begreb om den senmoderne kulturalisering, kan levere en analytisk ramme for at undersøge og forstå, hvordan denne politisk-kulturelle kamp forskydes fra den moderne politiks konventionelle arena til det, han betegner som det 'kulturelle do-

mæne'. Reckwitz viser, hvordan den nye politiske konfliktakse transformerer de rationaler, som det industri-moderne politiske stridigheder var begrundet i, til andre former for følelses- og værdimæssige erfaringer samt symbolske og identitetsbårne markører, som knytter sig til kulturens domæne (Carleheden, Petersen og Handreke, 2022: 291).

For Reckwitz skal kultur og kulturalisering – i det kulturelle domæne – ikke forstås som helheden af menneskelige aktiviteter og livsformer, men som værdier og praksisser, der udfordrer og gendriver det politiske domænes logikker – ”en modspiller” (Reckwitz, 2019: 85 f.). Det politiske domæne er kendetegnet ved at være ”konstant orienteret mod produktion og akkumulation” (Reckwitz, 2019: 86) og dermed af en rationel og funktionel interessevaretagelse og økonomisk omfordeling. En central del af det moderne politiske domæne er de forskellige sociale gruppers, klassers, foreningers og partiers strid om balancerne heri og deraf et mere klart defineret partipolitisk tilhørsforhold. Kulturalisering af det sociale handler herimod om den strid, der knytter sig til, hvordan grupper og individer via kulturelle praksisser tillægger og fraskriver ”objekter, subjekter, steder, begivenheder og kollektiver” (Reckwitz, 2019: 86) forskellige symboler, værdier og følelser.

I Reckwitz' forståelse er individets aktive rolle i de kulturelle praksisser – ”en *doing culture*” (Reckwitz, 2019: 87) – helt central, mens det industri-moderne politiske kampe er affødt af den position og de muligheder en given gruppe eller klasse, som man er passivt underlagt, har i samfundet.

I ungdomsforskningen har særligt Birminghamskolen i 1960'erne og 1970'erne ønsket at forstå, hvilken kulturel praksis der ligger til grund for, at grupper af unge netop aktivt – og ikke passivt underlagt samfundsmæssige strukturer – har omformet den dominerende kulturs værdier og livsformer og herigennem skabt et grundlag for symbolsk modstand (Cohen, 1972; Hall og Jefferson, 2006; Willis, 2017). I forlængelse af Reckwitz kan Birminghamskolens forskellige etnografiske analyser således nuancere og præcisere unge som aktive og skabende politisk-kulturelle aktører.

John Clarke forklarer for eksempel den kulturelle praksis som en 'bricolage' med et begreb lånt fra Lévi-Strauss: ”re-ordningen og rekonstekstualiseringen af objekter med henblik på at skabe nye betydninger” (Hall og Jefferson, 2006: 149, oversat af forfatter). En 'bricoleur' er ifølge Lévi-Strauss en kreativ gørdet-selv type, der ved at genbruge elementer fra allerede eksisterende objekter og sammenhænge giver dem ny mening (Lévi-Strauss, 1970). Det er også herved, at unge gennem forskellige kulturelle praksisser omformer konventionelle politiske stridigheder til spørgsmål om, hvordan kultur og subkultur anvendes til at skabe nye betydninger og symboler, stil og identitet, værdier og følelser og ikke mindst til at skabe modkultur og modstand.

Tilsammen kan disse perspektiver hjælpe med at forstå, hvordan kulturelle praksisformer og den aktive skabelse af nye symbolske narrativer spiller en

afgørende rolle i unges forsøg på at forandre verden og opbygge modstand mod den dominerende orden.

Ni aktivister

Dette studie bygger på kvalitative, semistrukturerede interviews med i alt ni politisk aktive personer fra Danmark. Otte af disse befinder sig i aldersgruppen 18-32 år og udgør den primære empiri i analyserne, mens den niende interviewperson, en 51-årig aktivist, anvendes som en reflektiv figur, der med sin længere politiske erfaring bidrager med et perspektiv på kontinuitet og forandring i unges aktivisme. Interviewene er som nævnt gennemført af to forskningspraktikanter på baggrund af min vejledning og en nyudviklet interviewguide, der bygger på erfaringer fra et større forskningsprojekt om unges politiske engagement.

Informanterne er rekrutteret gennem sociale platforme og via gatekeepere i forskellige ungdomsbevægelser, suppleret af en sneboldeffekt, hvor eksisterende interviewpersoner har henvist til andre relevante unge.

Tabel 1: Respondentdisplay

Christian (18 år)	Christian kommer fra en almindelig middelklassefamilie med stabile rammer. Han er gymnasieelev og orienterer sig især mod klima og socialt retfærdighedsspørgsmål. Han er desuden optaget af kunst og kultur.
Cecilia (20 år)	Cecilia er vokset op i en familie præget af kulturel åbenhed og mange ressourcer. Hun er veganer og læser på en videregående universitetsuddannelse og er politisk orienteret mod dyrevelfærd, natur, klima og strukturel uretfærdighed samt Israel/Palæstina.
Melissa (26 år)	Melissa kommer fra et hjem med en blandet socioøkonomisk baggrund og har tidligt skullet tage ansvar i familien. Hun har brugt mange timer på internettet. Hun engagerer sig primært i spørgsmål om familie, immigration, fællesskab og religion.
Stjerne (26 år)	Stjerne kommer oprindeligt fra Tyskland, men har efterhånden boet en håndfuld år i Danmark og Norden. Han er for tiden klimaaktivist, men er også kritisk over for kapitalisme, våbenproduktion, krig og grådighed. Derudover er han interesseret i feminisme.
Martin (28 år)	Martin er vokset op i udkanten af et større byområde og bor stadig i området. Han har for nylig fået en kandidatgrad inden for et område, hvor hans medstuderende havde vanskeligt ved at acceptere hans politiske position. Han går op i kultur, immigration og frygter, at vi mister vores kulturelle identitet.
Louise (28 år)	Louise er vokset op i en familie med stor uddannelseskapital, der lægger vægt på kritik og refleksion. Hun er i gang med et kandidatstudie og er en erfaren aktivist. Hun orienterer sig især mod klimaforandringer, men hjælper også andre aktivister med retslige og organisatoriske forhold.

Stub (29 år)	Stub er kreativt anlagt og spiller musik. Stubs personlige pronomen er de/dem, men Stub er dog ok med han/ham. Stub er på mange måder venstreorienteret og aktiv i aktivistbevægelser, som særligt retter sig mod klima og natur.
David (32 år)	David har efterhånden mange års erfaring i sin bevægelse og har derfor fået en fyndig position i den. Han har haft en almindelig barndom i provinsen. Det var i litteraturen, at han fandt sin motivation for at blive politisk aktiv.
Shaz (51 år)	Shaz er vokset op i en stor by og har haft et blandet liv. Han har aldrig levet eller ville leve et konformt etableret liv. Streetart, kunst, aktivisme og systemkritik har givet ham en alternativ identitet og position i samfund. Han definerer sig selv som (politisk) "fejlfinder".

Ved at inkludere unge fra et relativt bredt aldersspænd har vi søgt at indfange både fællestræk i politiske tænke-, handle- og følelser samt potentielle udviklingslinjer gennem ungdomsårene. Derudover har vi – så vidt muligt inden for rammerne af et mindre studie som dette – tilstræbt at få repræsenteret så forskellige politiske perspektiver og værdier som muligt. Dette med henblik på at stille skarpt på de logikker og niveauer, som samtidens aktivister deler snarere end, dem der adskiller dem. Det er netop disse fællestræk, der har denne artikels primære interesse. Således har interviewene fokuseret på, hvordan aktivister har oplevet, at de i politisk-kulturelle praksisformer aktivt har skabt nye betydninger, værdier og affektive udtryk. Dette indebærer omvendt også, at der er mange – og for deres aktivisme ofte definerende – politiske forskelle, som denne artikel ikke er i stand til at belyse.

Selvom studiet ikke omhandler følsomme personlige emner, rejser et fokus på politiske værdier, fællesskaber og identitetsarbejde etiske overvejelser. Disse er håndteret gennem omhyggelig rekruttering, tydelig information om projektets formål, informeret samtykke samt konsekvent anonymisering. Alle informanter optræder under pseudonymer, og citater er redigeret for at fjerne identificerbare detaljer. I analysen er visse politiske markeringer desuden nedtonet, da de ikke har haft analytisk relevans i denne sammenhæng.

Dannelse, kulturalisering og symbolsk orden

Christian er en ung fyr på 18, som tidligt i sit møde med Skolevalg i 8. klasse opdager, at politik ikke blot er et spørgsmål om fordelingspolitik, partiprogrammer og valg, men også – og måske først og fremmest – et personligt dannelsesprojekt. "Jeg fik sådan en lille åbenbaring", fortæller Christian, da han tænker tilbage på skolevalget i 8. klasse. I gymnasiet intensiveres disse oplevelser. Gymnasiet giver ham samtidig mulighed for at dyrke sine kunstneriske interesser og at kombinere dem med sin gryende politisk-kulturelle opmærksomhed. Christian spiller musik, skriver digte og deltager stadig mere aktivt i kulturlivet. I sin gymnasietid oplever han, at "kunstneriske mennesker" hælder mod venstrefløjen.

Christian kommer fra en økonomisk og kulturelt velstillet familie, men som han selv udtrykker det: ”Der bliver aldrig rigtigt snakket politik hjemme”, selv om han godt kunne ”mærke”, at hans forældre befandt sig i midten eller hen mod venstrefløjen. Der er ingen tvivl om, at det overskud, han har med sig hjemmefra, styrker hans kulturelle, musiske og personlige udvikling, men ikke så meget hans tiltagende aktive politiske engagement. Tværtimod opfatter han sine forældre som ’champagnesocialister’. Sådan nogle, der bare vælger ”at stemme rødt, og det er jo egentlig nok”. For Christian bliver det derimod afgørende for ham selv at handle, engagere sig politisk og modvirke den højredrejning, som han oplever, er taget til. Hans politiske engagement kan med andre ord ikke betragtes som en typisk konsekvens af en politisk socialisering, hvor man præges hjemmefra og passivt tilegner sig politiske tilhørsforhold gennem klasse, institutioner og konkrete sociale og økonomiske erfaringer (Almond og Verba, 1963; Berger og Luckmann, 1967; Easton og Dennis, 1969) – det vil sige som en internalisering af samfundets objektive forhold inden for rammerne af det, som Reckwitz (2021) beskriver som det politiske domæne. Christian beskriver det snarere som en personlig-kulturel dannelse præget af ”åbenbaringer”, ”wakeupcalls”, ”kunstneriske mennesker” og musik. Netop denne personlige og kulturelle udvikling sætter ham i stand til at se og mærke verdens uretfærdigheder og at identificere sig med det, han selv betegner som en ”uretfærdighedsfølelse”.

Hvis politisk engagement ifølge Christian kun handlede om topskat, ulighed i samfundet og den slags realpolitik, kan han ikke finde en nemmere måde at gøre noget ved det på ”andet end at stemme” – ”Ja, stigende ulighed tror jeg bare, jeg vil lægge hos politikerne”. Der er andet og mere på spil for Christian. Ligesom for vores andre interviewpersoner er det netop denne politisk-kulturelle dannelse, hvori de udvikler deres affektive og erkendelsesmæssige indsigter af en større sammenhæng, og som kræver deres engagement og politiske handling.

Israel-Palæstina-konflikten, som Christian beskriver som ”det mest veldokumenterede folkedrab nogensinde”, giver ham det endelige ”wakeupcalls” og samtidigt et hav af forvirrede tanker om og følelser af uretfærdighed, depression og håbløshed. Verdens urimeligheder kobles i denne dannelsesproces til hans egen identitet – han føler og mærker disse uretfærdigheder i Palæstina, nærmest som det var på hans egen krop – og det er netop herved, at han indser, at han selv bliver nødt til at tage handling. Når kampen mod folkedrab eller for, som han også siger, ”at folk bare skal stoppe med at dø”, er større, mere uretfærdig og samvittighedsorienteret end de konventionelle politiske emner og tilhørsforhold, er det, fordi han i sin gradvise erkendelse oplever at blive en del af en større orden.

På den modsatte politiske fløj kan David på 32 år supplere med en lignende historie, men hvor Christian udvikler sig igennem kunst og kultur, opdager David et dybere lag i kraft af litteratur og kultur:

”Der var et kommunalvalg, tror jeg, imens jeg gik i gymnasiet, og der var jeg jo lige fyldt 18. Og ja, så skulle man jo tage stilling og sådan noget, og så kunne jeg godt mærke med det samme, at jeg sådan var meget sådan borgerligt indstillet. Og der vil jeg jo ikke sige, min position er i dag. Det er ikke fordi, jeg er radikalt forskellig, hvis man kigger på økonomisk politik, fra hvad jeg mente dengang, til hvad jeg mener nu, men det er bare ikke så vigtigt for mig længere (...) Og det her med skatteforhold og omfordeling og sådan noget, det er faktisk måske ikke lige det allervigtigste i verden. Der er et større problem. Det tror jeg, jeg bliver opmærksom på ved at begynde at læse” (David, 32 år).

Christians og Davids oplevelser er ikke unikke i denne sammenhæng. De repræsenterer et fællesmønster blandt alle ni interviewpersoner. Ingen af dem mener, at deres politiske engagement er et resultat af politisk socialisering i klassisk forstand, hvor de passivt har tilegnet sig et politisk tilhørsforhold gennem familie, klasse, institutioner og strukturer. Tværtimod beskriver de ofte fraværet af en sådan socialisering.

Også Melissa siger om sine forældre: “Vi snakkede ikke politik derhjemme ... Mine forældre er apolitiske”. Hun kommer på mange måder fra en vanskelig baggrund uden så mange ressourcer, men det lykkedes for hende at skabe sig et liv med kæreste, drømme og en eftertragtet studieplads på universitetet, hvor hun tilmed kan dyrke sine politiske interesser. Hun deler hverken politiske værdier med sine søstre eller forældre. Ligesom Christian og David, beskriver Melissa udviklingen af sit politiske engagement som en dannelsesrejse for så vidt, at den har gjort det muligt for hende at overskride sig selv, sin baggrund og den konkrete politiske virkelighed og dermed at se og indse en helt anden og dybere sammenhæng. For Melissa er rejsen gået via internettet, hvor hun har identificeret sig med politiske religiøse bevægelser i USA, og særligt deres symbolske univers, som for hende repræsenterer værdier om fællesskab og velgørenhed, der rækker dybere, end hvad hun oplever som hverdagens konkrete og ofte værdiløse relationer. I Melissas formuleringer og ordvalg kommer hendes stærke symbolske identifikation med USA og dette religiøse univers til udtryk. For Melissa er det særligt religionen, som giver hende adgang til et dybere kulturelt lag.

Melissas dannelsesrejse fører hende videre ind i et politisk parti, da det for hende ikke er tilstrækkeligt blot at have stærke holdninger og religiøse værdier; også for Melissa forpligter disse indsigter til handling. I det politiske parti lærer hun dog hurtigt, at hendes dybere værdier og ofte abstrakte perspektiver kolliderer med den pragmatik og rationalitet, som knytter sig til real- og partipolitik:

”Jeg har oplevet, at det her partipolitiske, hvor man ... skal gå meget op i det her parlamentariske ... at det ikke er alt, man kan snakke om på trods af, at det er ens holdninger, og det har jeg haft svært ved ... jeg har

svært, sådan, helt at se mig helt passe ind uden at skabe gnidninger i partipolitik” (Melissa, 26 år).

For Melissa repræsenterer den aktivistiske bevægelse noget autentisk, ærligt og ægte, mens dette perspektiv i det politiske parti begrænses af realpolitiske hensyn og strategiske overvejelser

Melissa finder sig derimod bedre til rette i en aktivistisk bevægelse, som ikke blot deler hendes holdninger og værdier. Bevægelsen deler også hendes måde at genskabe og re-ordne omverdenen som kulturelle tegn på alternative sociale og politiske betydninger og samle dem i dybere, sammenhængende narrativer. Her behøver hun ikke hele tiden, som hun siger, ”at tænke på den her valgharhed, der ligger i partipolitik”. For Melissa repræsenterer den aktivistiske bevægelse noget autentisk, ærligt og ægte, mens dette perspektiv i det politiske parti begrænses af realpolitiske hensyn og strategiske overvejelser.

Ligesom de tre forrige fortæller Cecilia, at hendes politiske engagement ikke opstod gennem hjemmet eller i skolen. I det store hus i den gode ende af byen, hvor Cecilia voksede op, var der intet at kæmpe for. Så skulle det da lige være kampen mod ”skyklapper”, som folk omkring hende går rundt med, og derfor ikke forstår, ”at der sker så mange fucked up ting i verden”, som hun siger. For Cecilia – som for Melissa i den anden ende af det sociokulturelle spekter – handler det også om at løfte sig udover sit udgangspunkt og at se og indse en større og langt mere abstrakt orden. ”Det er netop det, der er problemet”, uddyber Cecilia med en reference til det, hun oplever som en af samtidens uretfærdigheder: ”I Danmark så ser vi ikke rigtigt, hvor kæmpestore konsekvenser det har for mennesker andre steder i verden. Man ser ikke”.

Cecilias politisk-kulturelle dannelsesrejse bevæger sig fra en privilegeret opvækst præget af forældrenes ligegyldige bekymringer – f.eks. at hun som veganer ikke vil spise æg – over et højskoleophold, hvor hun til sin fortrydelse opdager et fællesskab, der eksisterer for fællesskabets egen skyld, og videre til konfrontatoriske politiske erfaringer, hvor hun fysisk møder statens magt og urimeligheder, da hun bliver bidt af en politihund. Gennem denne udvikling omformer hun sine erfaringer, tillægger dem ny mening og opdager nye symbolske sammenhænge.

Denne dannelsesrejse og de mange nye erkendelser har fået Cecilia til i lige så høj grad at rette blikket ind mod sig selv som ud mod verden. Cecilia ser nu sig selv i et helt nyt perspektiv: ”når jeg er så privilegeret, som jeg er, at det værste, jeg kan blive udsat for, er at blive bidt af en hund”. For Cecilia, som for vores andre interviewpersoner, eksisterer der ikke et modsætningsforhold mellem at se ind i sig selv og at se ud i verden og på andre mennesker og natur, mellem individualisering og socialisering:

”Altså, jeg føler meget, at det, at jeg begyndte at lave aktivisme, har været meget vigtigt for mig. Hvilket også på en måde virker lidt mærkeligt at sige. Ja, altså, det virker mærkeligt at sige, at jeg føler, jeg kan få noget godt ud af, at der sker så mange fucked up ting i verden” (Cecilia, 20 år).

I denne udviklingsproces synes de unge aktivister – som også Birminghamskolen (Bay og Drotner, 1986; Hall og Jefferson, 2006) lægger vægt på i deres analyser af unges kulturelle praksisser – at re-ordne og rekontekstualisere deres erfaringer, som en slags ’bricoleur’. Hvad der i første omgang kan synes som enkeltstående eller meget personlige oplevelser skrives ind i et større sammenhængende symbolsk narrativ. Christians åbenbaring og wake-upcall til Palæstina-demonstrationerne og møde med kunstmiljøer får ham til at lægge afstand til champagnesocialismen og indse behovet for handling. Melissa opdager i sin dannelse religiøs tro, moral og konservative fællesskaber, som tilsammen etablerer et nyt symbolsk fundament for hendes liv, hendes association til omverden og hendes politiske engagement. Cecilias betydningsløse højskoleophold og det betydningsfulde i at blive bidt af en politihund får hende til at forstå sig som en del af en større sammenhæng, der skal forsvares. Blandt de andre aktivister er der mange lignende eksempler i deres fortællinger. For Stjerne og Stub bliver skoven, som de har engageret sig i at forsvare mod kapitalisme og ordensmagt, både en naturlig og social livsverden, der symboliserer en art biosfærisk fællesskab og en moralsk modstand mod den destruktive samfundsudvikling. For Martin og David udgør kulturarv, tradition og nation et symbolsk centrum, der organiserer deres politiske indsigter og fremkalder en oplevelse af en truet orden, som må forsvares. Og for Shaz bliver kunsten og den anti-normative praksis selve livets strukturerende princip og hans primære modstand mod den hegemoniske orden.

Fælles for alle er, at den symbolske orden giver dem en oplevelse af retning, mening og identitet. Herigennem skaber de et rum, hvor deres følelser og erfaringer organiseres og gøres forståelige – og hvor realpolitiske spørgsmål fremstår sekundære i forhold til deres symbolske narrativer og den sandhed, moral eller autenticitet, som disse repræsenterer. I kraft af deres kulturelle og følelsesmæssige bearbejdning af politiske begivenheder oplever de at blive i stand til at forbinde sig selv med en ofte større, mere abstrakt og umiddelbart utilgængelig orden – en orden, som i Hochschilds og Birminghamskolens perspektiv kan betragtes som kulturelle tegn, der bærer stærke sociale og politiske betydninger. Når de unges udvikling og gradvise politiske vækkelser derfor kan beskrives som en art politiskulturel dannelse – snarere end politisk socialisering – er det, fordi de oplever at overskride sig selv i større billeder (næsten som den klassiske dannelsesteori fra Herder til Klafki beskriver det (Herder, 2002; Klafki, 2005)).

At være i opposition til den dominerende orden

Med Reckwitz’ begreb om kulturalisering kan man identificere, hvordan interviewpersonerne ikke blot opbygger egne symbolske universer, men samti-

dig etablerer et modbillede til den dominerende samfundsorden – en orden, hvis urimeligheder kalder på engagement og politisk handling. For de unge aktivister, vi har interviewet, må drivkraften i deres politisk-kulturelle dannelse således forstås i relation til det, de oplever som den dominerende orden. Med- og modbilleder synes for dem at være uløseligt forbundne.

En afgørende præmis ved de senmoderne kulturaliseringsprocesser er ifølge Reckwitz, at individet ikke blot aktivt skaber, re-ordner og valoriserer egne symboler, værdier og affektive udtryk, men også afvaloriserer andres:

”Afvaloriseringen er en devaluering, der ikke kun vedrører ting/objekter, steder og begivenheder, men også subjekter og kollektiver. Det kan ikke undre, at disse valoriserings- og afvaloriseringscyklusser under moderne betingelser ikke udgør en monolitisk blok, men igen og igen medfører modvaloriseringer og nye justeringer af valoriseringskriterierne” (Reckwitz, 2019: 83).

De unge aktivister er ekstremt artikulerede omkring deres devalueringer af de objekter og begivenheder, subjekter og kollektive logikker, som de oplever udgør en trussel eller faretruende orden, ligesom de også hele tiden synes at være søgende i forhold til valoriseringskriterierne.

Deres devalueringer tager næsten altid udgangspunkt i konkrete begivenheder, institutioner og aktører – i ubehagelige statistikker, videnskabelige rapporter, stærke journalistiske fremstillinger og ind imellem egne oplevelser, som da Cecilia blev bidt af en politihund. Mange af særligt de mere højreorienterede aktivister oplever ligeledes meget konkret, at de bliver censureret i offentlige debatter og på de sociale medier. Dette demonstrerer om noget for dem, at der eksisterer, som en af dem siger, et ”kulturelt hegemoni”. De konkrete forhold eller specifikke aktører bliver gennem aktivisters kulturelle praksisser ofte genfortolket som kulturelle tegn på særlige sociale og politiske betydninger, og netop som disse betydningsfulde tegn samles de til egentlige, sammenhængende modbilleder.

Som modbilleder fremhæver de ofte systemet, normsamfundet, institutionerne, den irreversible udvikling, folkedrab, kapitalismen, kolonialismen, magten, de magtfulde eller, som for eksempel Louise forklarer, hvordan hun igennem sin politiske udvikling har fået:

”en helt anden forståelse af, hvordan tingene hænger sammen og dermed hvordan systemet, politikere, virksomheder aktivt modarbejder de her dagsordener, og hvordan systemet aktivt minoriserer og blamer” (Louise, 28 år).

Således vender de i interviewene næsten altid tilbage til de abstrakte og ofte uklare modbilleder. Ofte har de en klang af noget eksistentielt, det vil sige af noget fundamentalt i forhold til den menneskelige tilværelse, naturen eller kulturens overlevelse. Martin beskriver det ved at sige, at ”uenigheden ikke

bare går på, hvad skal skattesatsen være”, men nogle ”mere fundamentale ting”. For Martin handler hans modbillede om en ”moderne habitueret sekulær arvesynd”, hvor vi som europæere, som han forklarer, er underkuet af en generaliseret oplevelse af skyld. I den modsatte ende af det politiske spekter er de symbolske modbilleder ofte knyttet til ”en meget dystopisk tilgang til fremtiden”, som Louise formulerer det. Stub beskriver det på denne måde:

”Alle oplever den der paranoia eller den der lyst til at have et eller andet forsvar, have nogle våben, selvom det føles helt hul i hovedet, kontraproduktivt. Der er mange ting, ik? Det hele er bare sådan mærkeligt, ik? Politik, selvfølgelig, racisme, fascisme – hele pakken. Gaza, som er fuldstændig sådan mørk, ik? (...) Holocaust om igen, ik? For rullende kamera. Det er virkelig helt absurd, at vi kan leve i en virkelighed, hvor det sker, og alle følger med (...) alle bliver eksponeret: billeder, lidelse” (Stub 29 år).

Modbillederne fremstår tit diffuse, da de skaber sammenhænge mellem ikke altid gennemskuelige objekter og begivenheder, subjekter og kollektive logikker, og da de ikke har et afgrænset objekt eller et identificerbart subjekt. De repræsenterer en orden, som organiserer mennesker, dyr, natur, moral og kultur på destruktive måder. Indimellem fornemmer man dog små sprækker af lysglimt, hvor de udtrykker muligheder for, at deres symboler, værdier og følelser giver resonans i fremtiden.

Man kunne med Hochschild (2016) her tale om en ’deep story’, det vil sige en art dybere følelsesmæssig sandhed eller et symbolsk narrativ, der danner grundlag for menneskers håb og bekymringer, og som binder de løse ender sammen. Netop dette kulturelle følelsesarbejde skaber politiske overbevisninger ifølge Hochschild, og betinger ”den følelse, der ligger til grund for det politiske” (Hochschild, 2016: 9, oversat af forfatter). Også Jäger og særligt Reckwitz (2021) beskriver, at kulturaliseringens valoriserings- og afvaloriseringscyklusser i den senmoderne verden er forbundet med stærke følelser og affekter (Carleheden et al., 2022: 291).

Cecilia oplever sin politiske vækkelse som en følelsesmæssig overbelastning:

”Jeg tror, det har ændret sig meget igennem tiden. Jeg tror, dengang det begyndte, at jeg fik øjnene op for de her ting (...) jeg havde helt vildt dårlig samvittighed. Jeg tænkte, så meget på det og græd virkelig ofte over det” (Cecilia, 20 år).

Christian fortæller, at ”jeg tror, at det værste er faktisk bare, at jeg meget ofte kan blive deprimeret”. Også for Christian refererer disse følelser primært til ubehaget ved en dyb underliggende dominerende orden og sekundært til de overfladiske politiske begivenheder. Stub veksler mellem følelser af håbløshed og vrede: ”Det er værst, når det er håbløshed. Det er federe, når det er vrede”. David oplever, at vi står i en brydningstid, der stiller os et skæbnespørgsmål, som han nødvendigvis må reagere på:

”Det føler jeg jo virkelig er et skæbnespørgsmål ... så er jeg jo bange for, at vi ender med et scenarie, jeg virkelig ikke håber ... det godt kan ende i nogle borgerkrigs-lignende tilstande” (David, 32 år).

Martin beskriver, at han sidder tilbage med ”en følelse af at føle sig snydt”, og derfor, som han siger: ”Jeg føler, jeg har et ansvar for tidligere generationer og kommende generationer”.

Fælles for alle er – om end på forskellige måder – at disse eksistentielle følelser og ’deep stories’ fungerer som pejlemærker for deres kamp mod en dominerende orden og for, hvad de oplever som vigtigt, rigtigt og moralsk nødvendigt. Hochschild viser, hvordan ’deep stories’ forskyder hverdagslivets erfaringer ud af det almindelige politiske domæne og forankrer politiske følelser og værdier i det, hun betegner som “det sprog, symbolerne taler” (Hochschild, 2016: 135, oversat af forfatter).

Når den dominerende orden opleves som truende, skyldes det ikke kun dens konsekvenser og symbolske tegn, men det skyldes også – måske først og fremmest – at den affektivt kolliderer med aktivisters moralske og symbolske narrativer, og herved bliver definerende for deres kulturelle praksisser: følelsesarbejde, re-ordning af den politiske virkelighed og deres politisk-kulturelle dannelse.

At ændre for at være

I denne artikel har jeg forsøgt at forfølge ét blandt mange spor i samtidens ungdomsaktivisme med henblik på at forstå et afgrænset udsnit af dens nye former og begrundelser – nemlig det spor, der handler om, hvordan politisk engagement og aktivisme skabes, formes og motiveres af symbolske orienteringer i det, som Hochschild ville sige, “det sprog, symbolerne taler”, og hvordan dette åbner for nye måder at begrunde politisk kamp og handling på.

De unge har også i dag klassiske ideologiske refleksioner og stærke holdninger til fordelingspolitik, miljøpolitik, familiepolitik samt andre politiske ressortområder og afgrænsede realpolitiske emner, men følelser og symboler synes – i hvert fald for vores interviewpersoner – at være trådt tydeligere i forgrunden. Følelser og symboler, fremstår dermed som langt mere rimelige og legitime begrundelser for politiske værdier og politisk modstand end tidligere.

 Det er vigtigt at forstå, at der for ungeaktivisterne ikke eksisterer et modsætningsforhold mellem at være optaget af sig selv og af omverdenen, det vil sige mellem individualisering og socialisering

I de ni aktivisters dannelsesprocesser kan man identificere, hvordan de gennem kulturelle praksisser overskrider sig selv, deres baggrunde og den umiddelbare realpolitiske virkelighed og dermed opnår indsigt i dybere symbolske

narrativer. Denne dannelsesproces er – i interviewpersonernes egne forståelser – ikke primært en konsekvens af sociale, institutionelle og økonomiske strukturer, som de er passivt underlagt. Den er snarere et udtryk for, hvordan de kulturaliserer og rekontekstualiserer samtidens urimeligheder, gør op med den dominerende orden og skaber nye betydninger, værdier og sammenhængende symbolske narrativer. Hermed forskydes den politiske kamp gradvist ind i det kulturelle domæne, hvor ofte introverte kulturelle praksisser og valoriseringscykluser, følelsesarbejde og eksistentielle bekymringer bliver udgangspunkt for politisk-kulturelle indsigter. Da deres ofte meget personlige dannelsesprocesser kan fremstå individualistiske, er det vigtigt at forstå, at der for dem ikke eksisterer et modsætningsforhold mellem at være optaget af sig selv og af omverdenen, det vil sige mellem individualisering og socialisering (Lieberkind og Thormar, 2022).

Dette indebærer ikke, at aktivisterne vender sig bort fra konkrete politiske emner eller virkelige samfundsmæssige forhold. Tværtimod er deres engagement ofte udløst af møder med konkrete begivenheder som ødelæggelse af natur og kultur, lidelse og vold, videnskabelige rapporter og egne erfaringer. Disse erfaringer reorganiseres imidlertid i bredere symbolske fortællinger, hvor enkeltsager indgår i et samlet billede af en verden, der opleves som truet.

I denne forstand minder de unge aktivister på flere niveauer om de subkulturelle praksisser, som Birminghamskolen analyserede i 1970'ernes England. Ligesom de unge i disse subkulturer udvikler de unge aktivister symbolske narrativer, der samler erfaringer af uretfærdighed i en meningsfuld orden. Imidlertid rummer sådanne narrativer også en iboende spænding. Som Cohen og Birminghamskolen har påpeget, kan kulturelle praksisser tilbyde symbolske eller "magiske" løsninger på problemer, som på det materielle og realpolitiske plan forbliver uløste:

"Så når efterkrigstidens subkulturer adresserer problematikkerne relateret til deres [de unges] (...) erfaringer, gør de det ofte på måder, som reproducerer kløfterne og uoverensstemmelserne mellem reelle forhandlinger og symbolsk forskudte "løsninger". De "løser", men på en imaginær måde problemer, som på det konkrete materielle plan forbliver uløste" (Hall og Jefferson, 2006: 35 f., oversat af forfatter).

En vigtig nuance i denne sammenhæng er, at de unge aktivisters politiske engagement netop ikke kan betragtes som ensidigt rettet mod institutionelle forandringer og konkrete begivenheder, men også mod en dybere symbolsk erfaring af en truende dominerende orden. Det er måske netop her, at følelser og symboler får deres centrale betydning: De fungerer både som kraften, der afslører verdens uretfærdigheder, og som dem, der motiverer og legitimerer aktivisternes politiske kamp, selv når sammenhængene er uoverskuelige eller modsætningsfyldte. Aktivismens – anderledes praksisformer og nye begrundelser – tilbyder således en ramme, et sprog, en symbolsk mulighed, hvori er-

faringer, værdier og følelser kan samles og fastholdes i en verden, der opleves som forvirrende og truet.

I dette lys peger analysen på, at den politiske kamp for disse unge ikke alene handler om at ændre konkrete forhold, men også om at bevare eller genskabe et verdensbillede, der gør livet meningsfuldt for dem selv og andre. Aktivismen fremstår dermed både som en kamp for at ændre verden og en kamp for at kunne være i den.

Note

- 1 Dette studie er udarbejdet som et led i forskningsprojektet "From Politics to Post-Politics: Young People's Engagement in a New Political Era". Projektet er finansieret af Danmarks Frie Forskningsråd (Nr. 0132-00147B).

Referencer

- Almond, G.A. og S. Verba (1963), *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*, Princeton: Princeton University Press.
- Bay, J. og K. Drotner (1986), *Ungdom, en stil, et liv: bog om ungdomskulturer*, København: Tiderne Skifter.
- Bell, D. (1988), *The end of ideology: on the exhaustion of political ideas in the fifties*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Berger, P.L. og T. Luckmann (1967), *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*, S.l.: Open Road.
- Carleheden, M., A. Petersen og L. Handreke (2022), "Interview with Andreas Reckwitz: A Society of Singularities", *Theory, Culture & Society*, 39(7-8): 287-305. doi:10.1177/02632764221141092
- Cohen, S. (1972), *Folk Devils and Moral Panics: The creation of the Mods and Rockers*, London: New York: Routledge.
- Easton, D. og J. Dennis (1969), *Children in the political system: Origins of political legitimacy*, New York: McGraw-Hill.
- Fukuyama, F. (1992), *The end of history and the last man*, New York: The Free Press.
- Hall, S. og T. Jefferson, red. (2006), *Resistance Through Rituals. Youth Subcultures in Post-War Britain*, London: Routledge.
- Herder, J.G. (2002), *Endnu en historiefilosofi til menneskehedens dannelse*, Frederiksberg: Det lille Forlag.
- Hochschild, A.R. (2012), *The managed heart commercialization of human feeling*, Berkeley: University of California Press.
- Hochschild, A.R. (2016), *Strangers in Their Own Land: Anger and Mourning on the American Right*, New York: The New Press.
- Jäger, A. (2024), *Hyperpolitik : ekstrem politisering uden politiske konsekvenser*, København: Informations Forlag.
- Karpantschof, R. (2025), *De ekstreme danskere: idéernes kamp før katastrofen 1921-1939*, København: Gads Forlag.
- Klafki, W. (2005), *Dannelsesteori og didaktik: nye studier*, Århus: Klim.
- Krautwald, C.E. (2025), *Kampen om gaderne : propaganda, protest og politisk vold i 1930'erne*, København: Gyldendal.
- Lévi-Strauss, C. (1970), *Den vilde tanke*, København: Gyldendal.
- Lieberkind, J. og L.P. Thormar (2022), "Pragmatisk, ydmyg og engageret – et nyt politisk subjekt: Unges aktivisme fra 68 til i dag", *Nordisk Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 3(1): 78-95. doi:10.18261/ntu.3.1.6
- Mouffe, C. (2005), *On the political*, Abingdon: Routledge.
- Reckwitz, A. (2019), *Singulariteternes samfund : om modernitetens strukturændringer*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Reckwitz, A. (2021), *Illusionernes undergang : politik, økonomi og kultur i senmoderniteten*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Willis, P. (2017), *Learning to labour: how working class kids get working class jobs*, New York: Columbia University Press.